

Skog Alnarp

Resultaten klara om 200 år

Europas högsta priser för virke av barrträd betalas för idegran. De gamla skogarna är borta och resterna av den europeiska idegranen är hotade, men nu är arbetet igång med att samla in fröer till nya odlingar.

Man kan förstås fråga sig varför det finns anledning att arbeta med ett marginellt trädslag.

– För det första betyder trädet mycket för den biologiska mångfalden, för det andra har det väldigt höga kulturella värden och för det tredje ger idegranen värdefulla råvaror.

– Virket är högt betalt och från barken framställs Taxol, vilket bland annat används till behandling av bröst- och livmoders-cancer.

Det berättar Jens Peter Skovsgaard, professor i skogsskötsel i Alnarp. I hans forskning ingår värdeproduktion i skogsbruket. Då handlar det inte om höga volymer utan att maximera värdet på träden genom aktiv skötsel. Det kan också vara att ta vara på möjligheterna för för "udda" trädslag med högt värde. Till dessa hör den europeiska idegranen, *Taxus baccata*.

HEMMA i bostaden har Jens Peter skåpsluckor av idegran. – Jag tycker det är ett vackert trädslag med en rödaktig färgton. Dessutom har det väldigt

Jens Peter Skovsgaard

goda virkesegenskaper. Det är hårt, tungt och elastiskt.

Den unika kvalitén har bidragit till att det idag knappt finns någon idegran kvar - och det beror på gamla mänskliga försyndelser.

FÖR över 5000 år sedan dog stenåldersmannen Özi. Han bevarades i alpernas is och då Özi tinade fram på 1990-talet fann forskarna en halvfärdig pilbåge av idegran i hans packning. Och det var bara början på bruket av idegran.

– Det röttåliga trädslaget har genom historien haft många användningsområden, men framför allt är det utmärkt till pilbågar.

De krigiska engelsmännen var tidigt ute att skövla skogarna på virke till vapen. Ett av landets famgångsrika slag utkämpades den 25 oktober år 1415 vid Agincourt i norra Frankrike. De till synes överlägsna franska trupperna, med riddare i rustning, fick se sig besegrade av ett pilregn från engelska långbågar. I brist på egen råvara var många av bågarna tillverkade av importerat virke.

Problemen kan illustreras av att en polsk kung på 1400-talet beslöt att stoppa all export av råvara till pilbågar på grund av landet i det närmaste totalt uthuggna idegranskogarna.

En del av fröerna kommer från brunnsparcken i Ronneby

VI LEVER med följderna än idag, och det är inte de enda problemen.

– Av olika anledningar är idegranen väldigt dålig på att föryngr sig själv och vi är dåliga på att ta vara på den föryngring som ändå kommer. Det finns bestånd av äldre träd, men knappt något tillskott av ungskog. Om inget görs kommer idegranen att försvinna på sikt, även om det tar tid. De äldsta träden i Europa är tusentals år gamla.

– Ett annat hot är hybriden mellan europeisk och japansk idegran, vilken är vanlig i trädgårdar och på kyrkogårdar. En anledning är att den är mer busklik, vilket naturligtvis är en nackdel i skogliga sammanhang. Nu sprider sig frömjölet till skogen och det uppstår flera hybrider med mycket sämre egenskaper än den rena europeiska idegranen, berättar Jens Peter Skovsgaard.

HAN har inlett ett forskningsprojekt för att återupprätta idegranen. Det har börjat med att samla in fröer runt om i Europa från träd med raka fina stammar, rätt grenvinklar och till synes god tillväxt.

Nästa steg är att driva fram plantor och anlägga försök på flera platser i Europa. Det handlar både om att hitta träd med bra genetiska egenskaper och utveckla skötselmetoder.

– Idag vet vi i stort sett ingenting. Tanken är i alla fall att odla idegran i flerskiktade bestånd med olika trädslag. Idegranen växer långsamt och börjar som underväxt. Till att börja med kan alltså de andra träden avverkas, vilket gör det till en flerstegsraket.

– Att finansiera ett sånt här projekt är inte lätt, det drivs av entusiasm och ett nätverk av forskare i Europa. Nyligen fick jag exempelvis löften om ett kilo fröer från Schweiz, det enda landet i Europa som har någorlunda stora bestånd av europeisk idegran. Dessa och fröer från andra platser driver vi fram till plantor. Därefter anläggs försöken hos markägare med långa perspektiv.

– De färdiga resultaten kanske dröjer 200 år. Då vet vi, eller rättare sagt våra efterträdare, mycket mer om hur man odlar idegran. Det är de tidshorisonterna vi måste arbeta med i den skogliga forskningen.

Kontakt

Jens Peter Skovsgaard, jps@slu.se

Redaktör nyhetsbrevet

Pär Fornling: par.fornling@slu.se